

Utmaning – Lära hela livet

MYNDIGHETEN FÖR
SKOLUTVECKLING

Innehåll

- 7 Förord
- 9 Vuxnas lärande i förändring
- 9 Kunskapslyftet – en storsatsning
- 10 Uppdraget till kommunerna
- 10 Nåddes målen och minskade arbetslösheten?
- 11 Alla kan lyckas
- 13 Kunskapslyftet i Alfa kommun
- 17 Så gjorde kommunerna
- 17 Organisering av Kunskapslyftet
- 17 Lärarrollen – från kunskapsförmedlare till handledare
- 19 Individuella studieplaner
- 19 Kvalitetsarbete
- 20 Jämställdhetsuppdraget
- 20 Kunskap lyfter, håll den flygande!
- 21 Håll diskussionen levande
- 21 Tillgång till utbildning
- 21 Rekrytering och vägledning
- 22 Individens förutsättningar
- 22 Kvalitetsfrågor

Beställningsadress

Liber distribution, 162 89 STOCKHOLM

Telefon: 08-690 95 76

Fax: 08-690 95 50

E-postadress: skolutveckling@liber.se

www.skolutveckling.se

ISBN: 91-85128-34-1

ISSN: 1651-9787

Beställningsnummer: U05:080

Stödmaterial 2005:24

Omslagsbild: Keld Brodersen/Windh

Illustrationer: Sofia Wrangsjö

Grafisk form: Komodo design & produktion

Tryck: Lenanders Grafiska AB, Kalmar

Förord

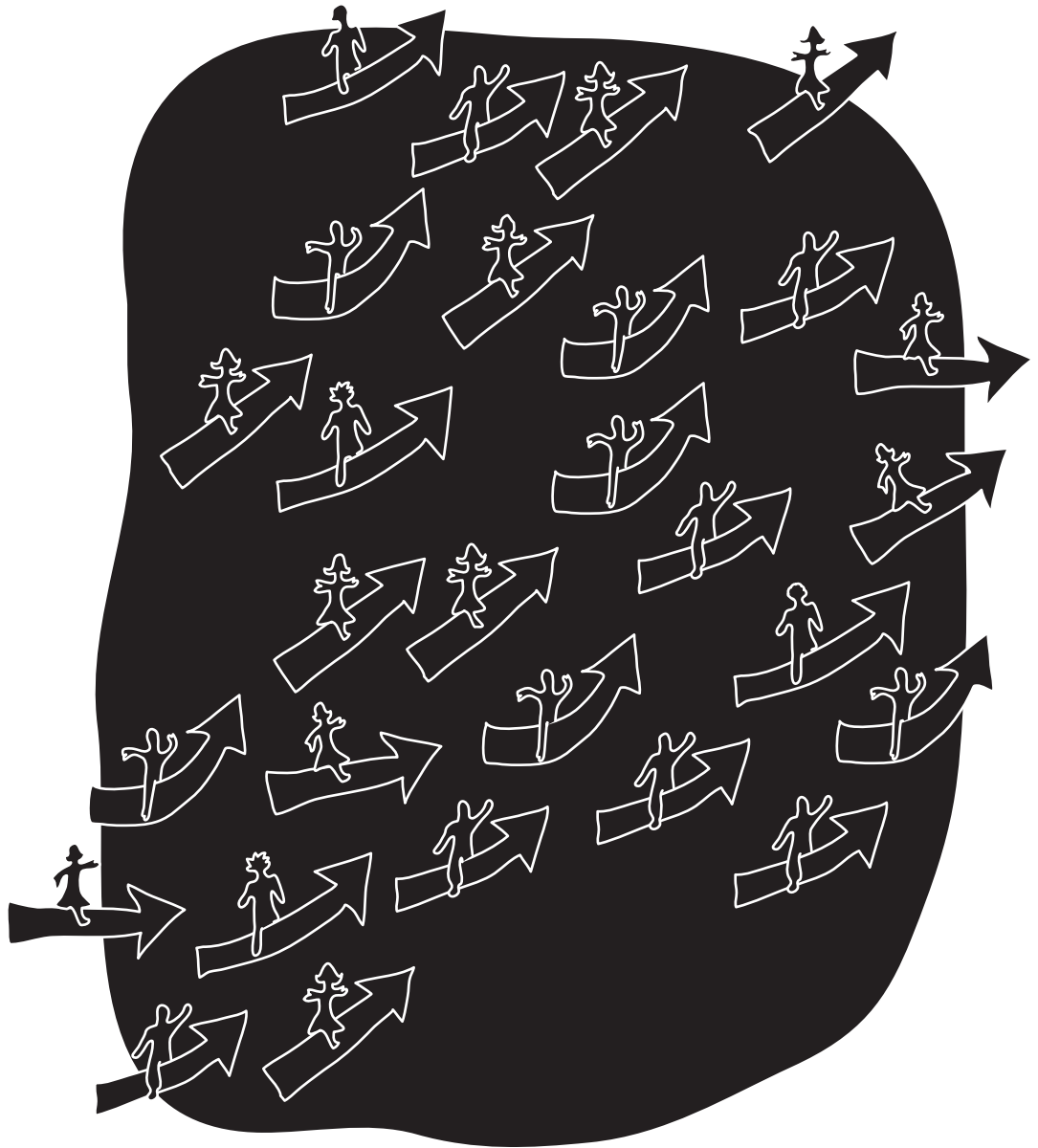
Ett livslångt lärande förutsätter att vuxna precis som barn och ungdomar har god tillgång på utbildning av hög kvalitet. Många kommuner arbetar strategiskt och målmedvetet för att erbjuda flexibel vuxenutbildning anpassad till vuxnas behov och förutsättningar, ett stöd för vuxnas lärande. Under åren 1997-2002 genomfördes en stor satsning på utbildning för vuxna, det s k Kunskapslyftet. Staten bidrog med finansiering och kommunerna ansvarade för genomförandet och utvecklingen av vuxenutbildningen. Några erfarenheter från denna period finns samlade i den skrift du nu håller i handen.

Avsikten med det här materialet är att ge exempel på arbete som genomförts, visa på framgångsfaktorer och på positiv utveckling. Vi menar att en levande diskussion kan bidra till fortsatt utveckling. Därför innehåller skriften också ett antal frågeställningar som kan användas vid samtal om vuxnas lärande.

Myndigheten för skolutveckling har i rapporten Kunskapslyftet – ett lyft för den enskilde och för individen redovisat kommunernas samlade erfarenheter av vuxenutbildningens utveckling. Material ur den rapporten ligger till grund för denna skrift som utarbetats av Asta Modig och Anita Berger. Texten har bearbetats av Lena Calderon.

Kjell Hedwall
Avdelningschef

Asta Modig
Undervisningsråd

Vuxnas lärande i förändring

Vuxenutbildningen i Sverige går igenom en kraftig förändring. Från att ha varit en skola för vuxna har verksamheten utvecklats till att vara ett stöd för vuxnas lärande. Kommunernas uppdrag att utveckla vuxenutbildningen är inte slutfört. Stödet för vuxnas lärande måste fortsätta att anpassas till vuxnas olika behov och förutsättningar. Vuxna behöver ofta kunna kombinera kompetensutveckling med arbete och andra åtaganden och det ställer krav på utformningen av utbildningen, på pedagogik och metodik och anpassningar när det gäller tillgänglighet och flexibilitet i tid och rum.

Kunskapslyftet – en storsatsning

Kunskapslyftet vände sig främst till vuxna arbetslösa som saknade treårig gymnasiekompetens. Precis som avsikten var, blev det ett verkligt lyft för både dem som deltog och för samhället. Alla Sveriges då 289 kommuner deltog i Kunskapslyftet som genomfördes under 1997-2002.

Målen var att minska arbetslösheten och utbildningsklyftorna för att öka förutsättningarna för tillväxt. Tanken var att de vuxna som hade störst behov av utbildning skulle få möjlighet att bygga på sina kunskaper. Genom högre kompetens och bättre självförtroende skulle de öka sina möjligheter att få arbete.

Ett annat syfte med Kunskapslyftet var att utveckla och förnya vuxenutbildningen i landet och att bidra till en utjämning av könsskillnaden på arbetsmarknaden.

Kunskapslyftet är den största satsning på vuxenutbildning som någonsin genomförts i Sverige. Staten bidrog med 19 miljarder kronor exklusive studie-stöd till kommunerna som ansvarade för genomförandet och utvecklingen av vuxenutbildningen. Sammanlagt har studier motsvarande över 444 000 årsstudieplatser genomförts.

Kommunerna har dokumenterat sitt arbete och resultatet av insatserna i rapporter som ligger till grund för den skrift som du nu håller i handen. Men det här är ingen utvärdering av Kunskapslyftet utan en skrift som kan ge idéer och uppslag. Därför har fokus lagts på framgångsfaktorer och exempel på positiv utveckling. Förhoppningen är att den ska ge energi och lust till diskussioner och utveckling för alla som vill fortsätta att arbeta framgångsrikt med vuxenutbildning.

Uppdraget till kommunerna

Kunskapslyftet syftade till att i första hand ge arbetslösa med kort utbildning möjlighet att skaffa sig kunskaper som motsvarar treårig gymnasial nivå. Syftet var också att ge den enskilde bättre självförtroende, ökade möjligheter till anställning och utveckling i arbetet, ge kunskaper, kompetens och behörighet för högre studier samt bidra till ett livslångt lärande. Utgångspunkten var att den enskilda individens önskemål, behov och förutsättningar alltid skulle vara styrande och präglade verksamhetens utformning och innehåll.

Kunskapslyftet har haft som mål att bidra till en varaktig utveckling av vuxenutbildningen i både innehåll och arbetsformer.

Två citat ur sysselsättningspropositionen¹ belyser detta:

”Kunskapslyftet skall genomföras inom ramen för gällande regelsystem för gymnasial vuxenutbildning eller för annan vuxenutbildning på gymnasial nivå. Kommunerna skall ha frihet att välja den organisation och utnyttja de utbildningsanordnare som är effektivast och som bäst svarar mot målgruppens behov och de lokala förutsättningarna.”

”Stor flexibilitet parad med hög kvalitet vad gäller utbildningens utformning måste eftersträvas om det skall vara möjligt att på kort tid nå många vuxna med individuellt skiftande intressen och behov. Det är viktigt med okonventionella lösningar när det gäller former för utbildningen, t ex lokaler och undervisningstid. Hänsyn måste tas till kvinnors och mäns olika arbets- och livssituation.

Vikten av uppsökande verksamhet påtalades särskilt.

Nåddes målen och minskade arbetslösheten?

Antalet studerande inom den gymnasiala vuxenutbildningen ökade kraftigt under de dryga fem åren som Kunskapslyftet pågick. Uppgifterna som följer omfattar alla vuxenstuderande under perioden:

- Mellan 40 och 50 procent av deltagarna i Kunskapslyftet var arbetslösa
- Över hälften hade högst tvåårig gymnasiekompetens
- Svenska, engelska och matematik var vanligt förekommande ämnen, liksom datorkunskap och omvårdnadsämnen.

¹ Prop 1995/1996:222, Vissa åtgärder för att halvera arbetslösheten till år 2000

- Yrkesutbildningarna ökade
- Två tredjedelar av de studerande var kvinnor

Kunskapslyftet har inneburit ett lyft både för enskilda och för samhället. Ett stort antal personer har deltagit i utbildning och kommunerna har arbetat aktivt för att nå målen. Volymmålen har uppnåtts, flexibiliteten i tid och rum har ökat och nya utbildningsanordnare har anlitats. Ambitionen att bidra till en könsutjämning på arbetsmarknaden har inte förverkligats, men det är också en svår och långsiktigt uppgift.

Att arbetslösheten faktiskt minskade under åren med Kunskapslyftet, beror på flera faktorer, som är svåra att särskilja. Många har deltagit i utbildning i stället för att vara arbetslösa. De bör därmed ha förbättrat sina möjligheter att klara sig på arbetsmarknaden. Dessutom har många gått vidare till olika högskoleutbildningar.

Alla kan lyckas

Kunskapslyftsrapporten² visar att alla kommuner kan bli vinnare när det gäller vuxenutbildning. Storlek, antal invånare, geografi och ekonomi tycks inte spela någon roll. Det handlar mer om hur man tänker och hur man använder sina resurser.

I sina rapporter beskriver kommunerna själva hur de tagit sig an uppdraget och arbetat med rekrytering, vägledning, pedagogisk förnyelse och flexibilitet. Utifrån dessa har vi delat in kommunerna i tre huvudgrupper som vi kallar Alfa-, Beta- och Gamma-kommuner.

En *Alfa-kommun* arbetar med vuxenutbildning ur ett helhetsperspektiv som innefattar allt från rekrytering och individuella utbildningsplaner till flexibelt kursutbud och nytänkande inom pedagogiken. De styrande i Alfa-kommunerna förstår vikten av att erbjuda en vuxenutbildning med hög kvalitet som är lättillgänglig för alla. En Alfa-kommun har mycket kunskap om vuxnas lärande och förutsättningar för en fungerande vuxenutbildning. Man arbetar uppsökande och aktivt med rekrytering och har ett bra informationsmaterial som människor kan ta till sig. Både informatörer och material finns på platser där människor rör sig. Utbudet av kurser och utbildningar utgår från individens behov och önskemål och utbildningarna sker på tider och platser som passar många. Organisation

² Kunskapslyftet, ett lyft för den enskilde och för samhället Dnr 2003:231 www.skolutveckling.se

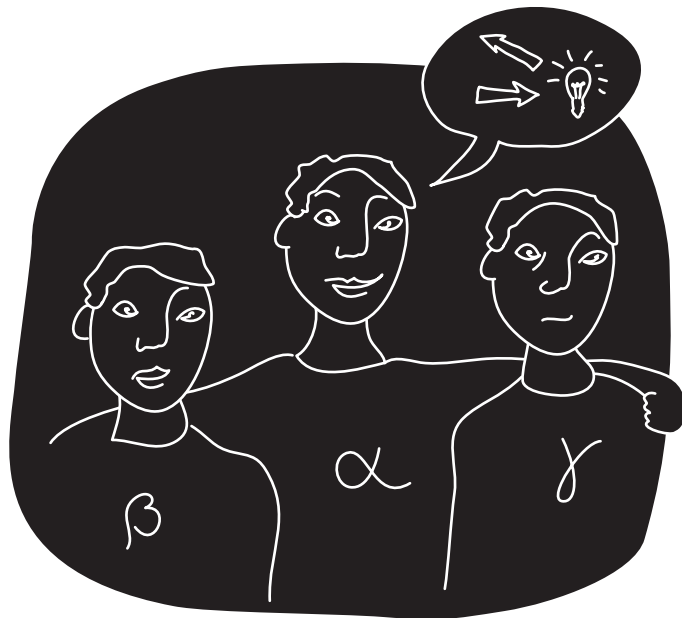
och pedagogik är anpassade till vuxnas lärande. Det finns ofta lärstugor och lärcentra på centrala platser i kommunen.

Kommunen har ett reflekterande arbetssätt och genomför regelbundet uppföljningar för att utveckla kvaliteten i verksamheten ytterligare.

Bland Alfa-kommunerna finns olika slags kommuner representerade, tex förorts-, landsbygds-, glesbygds- och storstadskommuner. Invånarantalet är inte avgörande. Även någon av de allra minsta kommunerna, med färre än 5 000 invånare, finns med bland Alfa-kommunerna. Skillnaderna mellan de tre kommungrupperna tycks mera vara en fråga om ambitionsnivå och förutsättningar.

En *Beta-kommun* har också stora kunskaper om vuxenutbildning och genomför en rad olika kurser och utbildningar men har inte kommit lika långt som Alfa-kommunerna. Man genomför många av de delar som Alfa-kommunerna gör men har inte samma helhetstänkande och aktiva och uppsökande förhållningssätt.

I *Gamma-kommuner* finns kurser och utbildningar för vuxenstuderande, information och uppföljning, men bara inom vissa områden. Kunskaperna om de speciella förutsättningarna för vuxnas lärande är begränsade och mycket utvecklingsarbete återstår.

Kunskapslyftet i Alfa kommun

Alfa kommun är en fiktiv kommun som till stor del arbetat i linje med utvecklingsuppdraget.

Här beskrivs hur Alfa kommun tog sig an utmaningen och genomförde arbetet med Kunskapslyftet och hur det resulterade i ett lyft för de som studerat och för hela kommunen.

I Alfa kommun bor 42 000 människor. Inom den kommunala förvaltningen strävar man efter att ha en helhetssyn på sina uppgifter och bygger gärna broar mellan sektorer och organisationer i samhället. Ett öppet diskussionsklimat, positivt tänkande och utvecklingsvilja är utmärkande. Många är positiva till förändringar och nytänkande och kreativa idéer lyfts ofta fram och prövas. Kommunen samarbetar gärna med andra kommuner och interna och externa organisationer och aktörer för att bli effektivare i sitt resursutnyttjande. Dessa arbetssätt tillsammans med ett reflekterande förhållningssätt är viktiga framgångsfaktorer för kommunen i allmänhet och för att arbeta effektivt och behovsorienterat med vuxenutbildning.

Till en början valde Alfa att lägga Kunskapslyftet i en projektorganisation under kommunstyrelsen, men flyttade 2001 över den till en gemensam nämnd för gymnasieutbildning och vuxenutbildning.

Målmedveten rekrytering

Information där folk befinner sig i vardagen

I Alfa kommun har man arbetat mycket aktivt med rekryteringen av studerade och använt sig av många olika informationskanaler för att nå alla de som kan ha glädje av Kunskapslyftet. Kommunen har tagit fram informationsmaterial i olika former som man spridit på offentliga platser runt om i kommunen. Man har annonserat i dagspressen och informerat via kommunens hemsida. På hemsidan finns länk till en gemensam portal för arbetsförmedling och kommunens vuxenutbildning. Där finns all tänkbar information om utbildningar, studievägar, studiefinansiering och möjlighet att kontakta vägledare.

Samarbetet med arbetsförmedlingarna har varit ovärderligt i rekryteringsarbetet.

Kommunen har två uppsökare gemensamt med fackliga organisationer; en man med verkstadsbakgrund och en kvinna med vårdbakgrund. Uppsökarna har

besökt idrottsplatser, matvaruaffärer, caféer, torg, travbanan, arbetsplatser och andra allmänna platser där människor befinner sig. De har inte bara arbetat i tätorten utan har också informerat på flera mindre orter inom Alfa kommun, ibland i samarbete med bokbussens ordinarie turer, ibland på biblioteksfilialer eller i en bygdegård. De har pratat med många människor som annars kanske inte hade kommit i kontakt med vuxenstudier.

Den viktiga personliga kontakten

Det personliga mötet är viktigast – i både små och stora sammanhang. Kommunens projektledare och vägledare har ofta medverkat vid informationsmöten tillsammans med arbetsförmedlingen. De fanns också på plats när den största industrin i kommunen aviserade personalminskningar. De har träffat massor av människor i personliga möten. Några gånger per år har de haft öppet hus med informationsstationer, vägledare på plats och studiegrupper igång.

Proffsig, oberoende och lättillgänglig vägledning

Kommunen anser att vägledning är viktig. Därför har man utökat resurserna. Ett vägledningscentrum öppnades hösten 2001 i kommunens huvudort. Centret har generösa öppettider både på kvällstid och på lördagar och söndagar då människor har tid att komma. Här kan de få hjälp av professionella vägledare både från kommunens vuxenutbildning och från arbetsförmedlingen.

Ambitionen är att erbjuda en så objektiv och oberoende vägledning som möjligt. Vägledning som inte är direkt knuten till kommunens egen vuxenutbildning uppfattas som friare att visa på olika utbildningsmöjligheter både inom kommunen, i andra kommuner och hos fristående utbildningsanordnare, anser Alfa kommun. Det personliga mötet, hög tillgänglighet och ett professionellt bemötande betonas av kommunens företrädare.

Pedagogisk förnyelse

Vid Alfa kommuns vuxenutbildning arbetar man individualiserat. Lärarna tar hänsyn till den vuxenstuderandes tidigare kunskaper, både formella och informella. Validering används både inför och under pågående studier och innebär att man på olika sätt bedömer och erkänner färdigheter och kompetenser som den

enskilde fått genom studier, i samhällsliv och arbetsliv. Han eller hon kan studera i egen takt, vilket betyder att en kurs kan studeras under längre eller kortare tid samt att den kan påbörjas och avslutas oberoende av andra studerandes studietakt. Dessutom ges de studerande möjlighet att kombinera studier på olika nivåer. Kontinuerlig kursstart tillämpas vilket innebär att det är möjligt att påbörja en kurs när det passar en själv.

För att så många som möjligt ska få sina behov och önskemål tillgodosedda arbetar Alfa kommun med olika metoder. De studerande erbjuds längre och kortare föreläsningar i storgrupp, kortare genomgångar av något enskilt moment allt efter deras individuella behov och de kan få handledning både i grupp och enskilt. Kommunen har utarbetat skriftliga studiehandledningar i olika ämnen och kurser, för dem som väljer att studera på distans.

Kommunen har givit ett antal lärare kompetensutveckling kring läs- och skrivsvårigheter hos vuxna. Därför kan kommunen idag erbjuda kurser och individuellt stöd speciellt för personer med detta funktionshinder.

Några lärare har fått utbildning om olika lärstilar, andra har deltagit i utbildningar om lärande på distans och vuxenpedagogik. Kommunens ambition är att lärarna ska ges rika möjligheter till kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte med andra kollegor.

Lärarna inom vuxenutbildningen i Alfa tycker att deras arbete blivit roligare och mer omväxlande.

Flexibilitet i tid och rum

För att erbjuda en flexibel utbildning måste man tänka otraditionellt och Alfa kommun ordnar kurser och utbildningar på många olika sätt och villkor. De flesta kurserna kan genomföras på distans utom vissa yrkeskurser. Kärnämnen matematik, engelska och svenska kan studeras på halv- eller närdistans. Halvdistan innebär att läsa på distans men ha tillgång till en studiegrupp och handledning någon gång per vecka. Med närdistans menar kommunen att personen bor och studerar på samma ort som utbildningen anordnas, men ändå bedriver självstudier med studiehandledning, kontakt via internet och personlig handledning vid några tillfällen. I Alfa pågår också försök med webbaserade kurser i företagsekonomi.

Vissa kurser erbjuds även på kvällar eller helger för att passa människors arbetstider, t ex skiftarbete. Man anordnar kurser tillsammans med grannkommunerna

så att kurser som genomförs i grannkommunen kan följas i Alfa på distans t ex via videokonferens, och så att studerande i andra kommuner på samma sätt kan följa kurser som ges i Alfa. Kursutbudet blir mycket större om man samarbetar med grannkommunerna, andra utbildningsanordnare och kommunens ungdomsgymnasium.

I Alfa är man bra på att se möjligheter och utnyttja det man har. Ibland har man förlagt undervisningen till lite otraditionella miljöer, till exempel i en biograf, en missionskyrka, en bygdegård, på en arbetsplats, på bibliotek eller liknande.

Studier som utgår från individen

En genuin vilja att möta individens behov genomsyrar vuxenutbildningen i Alfa. En helhetssyn på den studerandes livssituation är utgångspunkten när studieplanen läggs upp. Möjlighet att studera på den lilla orten i kommunens utkant, i långsammare takt, på olika nivåer samtidigt, tillgång till individuell handledning, möjlighet att studera på kvällstid eller i lokal nära bostaden är viktiga anpassningar till den enskildes förutsättningar.

Lärstuga och lärcentrum, mötesplatser för lärande

En centralt belägen så kallad lärstuga har inrättats i Alfa. Lokalen står till de studerandes förfogande större delen av dagen och är bemannad med handledare som kan hjälpa och stötta de studerande oavsett vilket ämne de läser. De som studerar kan besöka lärstugan för att utnyttja datorer, internet och skrivare eller bara för att få en lugn studiemiljö.

Kommunen har startat ett lärcentrum. Här finns datorer, större och mindre studierum, enskilda studieplatser med internetuppkoppling, videokonferenssystem och tillgång till handledning. Här erbjuder kommunen vuxenutbildning på alla nivåer, från grundläggande vuxenutbildning till högskolestudier.

Kvarstående effekter

I Alfa kommun konstaterar man flera positiva effekter av Kunskapslyftet. Det har bidragit till en förändrad lärarroll, utveckling av distansstudier, förbättrat samarbete inom kommunen, mellan kommuner och mellan kommun och arbetsförmedling. Arbetet har också bidragit till ökad flexibilitet i både tid och rum.

Så gjorde kommunerna

Kunskapslyftet skulle planeras och anordnas med utgångspunkt i den studerandes önskemål, behov och förutsättningar. Den skulle också medverka till att stärka hans eller hennes ställning på arbetsmarknaden.

Hur gick man tillväga i landets kommuner?

Organisering av Kunskapslyftet

När Kunskapslyftet startade valde en tredjedel av kommunerna att bilda en projektorganisation under kommunstyrelsen. 58 procent placerade Kunskapslyftet under gymnasienämnd eller annan typ av utbildningsnämnd, ibland direkt under komvux, ibland i en projektorganisation. I slutet av 2002 hade en förskjutning skett så att endast tolv procent organiserade vuxenutbildningen under kommunstyrelsen. Några kommuner har valt att organisera arbetet i en beställar/utförarorganisation.

Läraryrollen – från kunskapsförmedlare till handledare

Läraryrollen har förändrats kraftigt anser ca 60 procent av kommunerna och kraven på lärarna har vidgats. Läraren fungerar numera oftare som handledare och har färre föreläsningar för sammanhållna klasser. I stället måste lärarna behärska många olika arbetssätt t ex att handleda både individuellt och i grupp, att föreläsa i mindre och större grupper, erbjuda kortare genomgångar, kunna arbeta med studerande på olika nivåer i samma rum, kunna anpassa undervisningen till de studerandes olika förkunskaper, motivera och uppmuntra. I en tredjedel av kommunerna arbetar lärarna även med olika former av distansutbildning.

Flera kommuner menar att arbetslaget fått en större betydelse. Kommunerna möter de nya kraven på lärarna genom att ge kompetensutveckling i distanspedagogik, problemorienterat lärande och vuxenpedagogik samt ökat samarbete inom och mellan kommuner och olika utbildningsanordnare.

För att klara av ökade krav på flexibilitet i tid menar några kommuner att lärarnas arbetstider behöver ändras och att terminsindelningen tas bort.

Individuella studieplaner

Samtliga kommuner uppger att de arbetar med individuella studieplaner, men användningen och utformningen varierar. Ofta fungerar studieplanen som ett stöd i planeringen för både individen och utbildningsanordnaren, eftersom den studerandes egna behov och efterfrågan finns dokumenterade.

Kvalitetsarbete

Uppföljning och utvärdering av kurser

På klass- eller gruppnivå är enkäter den vanligaste formen för uppföljning och utvärdering. Där får de studerande bedöma dels kursens uppläggning, innehåll, litteratur, redovisningar, koppling till kursplanen etc och dels hela lärmiljön t ex bemötande, lokaler, tillgång till information, handledning, lunchrum och datorer.

De studerandes synpunkter används för att förbättra utbildningarna och miljö för nästa kursstart.

Vilka övriga områden utvärderas och vem gör det?

Drygt hälften av kommunerna följer upp lokala och nationella mål. Studieavbrott och orsaker till dessa granskas sällan. Bara några få kommuner har följt upp vad de studerande gjort ett till tre år efter studierna.

Drygt två tredjedelar av kommunerna uppger att vuxenutbildningens verksamhet finns med i kommunens kvalitetsredovisning. Några kommuner redovisar endast den utbildning som genomförs i egen regi. Ett fåtal kommuner kvalitetsredovisar hela vuxenutbildningen, vilket kan betraktas som anmärkningsvärt med tanke på de krav på kvalitetsredovisningar som ställs på alla kommuner.

Kvalitetsbedömning

En del kommuner kvalitetsgranskar externa utbildningsanordnare, ofta efter utarbetade kriterier gällande kursplaner och nationella mål, lärarkompetens, arbetssätt, kvalitetsarbete, standard på lokaler, tillgång till datorer etc. Flertalet av dessa kommuner har en betydligt noggrannare kvalitetskontroll av externa utbildningsanordnare än av den egna verksamheten.

Jämställdhetsuppdraget

Inom ramen för Kunskapslyftet fanns också ett uppdrag att främja jämställdhet mellan kvinnor och män och bidra till att förändra den könssegregerade arbetsmarknaden. Två tredjedelar av de studerande inom Kunskapslyftet har varit kvinnor. Så har fördelningen kvinnor – män varit under många år och långt innan Kunskapslyftet startade. Flera kommuner har arbetat aktivt för att öka andelen män. Men bara några få har lyckats rekrytera en högre andel män än rikssnittet. Förklaringen är troligen att de erbjudit en större andel kurser inom traditionellt manliga områden.

För att främja otraditionella val har man provat en mängd åtgärder men ingen har gett någon tydlig effekt. Kommunerna har alltså inte genom Kunskapslyftet lyckats bidra till att förändra könssegregeringen på arbetsmarknaden.

Kunskap lyfter, håll den flygande!

En viss oro kan skönjas inför framtiden. Eftersom de statliga bidragen minskat och många kommuner har en ansträngd ekonomi, finns risk att tillgång och utbud minskar och att utvecklingen stagnerar eller i värsta fall går tillbaka, med sjunkande kvalitet som följd. Tillgång till utbildning av hög kvalitet för vuxna, är en viktig rättvisefråga.

Målet i propositionen om vuxnas lärande³ är att kommunens vuxenutbildning skall vara till för alla vuxna. Kunskapslyftet prioriterade i första hand arbetslösa med kort formell utbildning. Alla vuxna måste nu inbegripas, även personer med funktionshinder och vuxna som behöver särskilt mycket stöd i sina studier.

Det kommer alltid att behövas möjligheter att komplettera tidigare utbildning och skaffa sig ny yrkesinriktning. Personer med kort utbildning från andra länder, den som drabbats av arbetslöshet eller sjukdom och den som av olika skäl har behov av att komplettera sin gymnasieutbildning, behöver även i framtiden ha tillgång till en bra vuxenutbildning. Det är troligt att behovet av studier på heltid kommer att minska till förmån för deltidstudier, distansstudier och andra flexibla studieformer. En fortsatt aktiv satsning på vuxnas lärande är därför nödvändig. Satsningar på vuxnas lärande är en investering för både personlig och ekonomisk tillväxt och inte enbart en kostnad.

³ Prop 2000/01:72 Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen

Håll diskussionen levande

Ett sätt att fortsätta utveckla vuxenutbildningen är att diskutera, samtala och dra nytta av tidigare erfarenheter. Här följer ett antal frågor som kan användas som underlag i diskussioner t ex i arbetslaget, med skolledningen, förvaltningen eller beslutsfattare i kommunen.

Jämför din egen kommun med Alfa-, Beta- och Gamma-kommunerna som beskrevs tidigare. Vilken grupp tillhör din kommuns vuxenutbildning? Vad kan och vad behöver utvecklas? Har din kommun en väl utvecklad infrastruktur för vuxnas lärande?

Tillgång på utbildning

- Vad är det som styr utbildningsutbudet i kommunen? Är det individens behov, näringslivets behov eller något annat?
- Hur kan en kommun ta reda på behovet av utbildning och kompetensutveckling för vuxna?
- Hur kan stödet för vuxnas lärande utvecklas utifrån individernas behov även om utbildningsvolymen minskar? Behöver det bli dyrare att utgå från individernas olika behov?

Rekrytering och vägledning

- Vet kommuninnevånarna om vilken vuxenutbildning som erbjuds? Hur nås de av information?
- Finns god, lättillgänglig vägledning?
- Vad innebär en aktiv rekrytering?
- Hur prioriterar kommunen vilka som antas till utbildning och vilken utbildning de kan få?
- Finns jämställdhetsaspekter med i arbetet? Hur kan kommunen uppmuntra både kvinnor och män att välja utbildning och yrke utifrån egna önskemål och förutsättningar, i stället för vad som är traditionellt manligt eller kvinnligt? Vilka insatser och anpassningar kan behöva göras för att både män och kvinnor

ska kännas sig lockade av att lära mera? Finns jämställdhetsaspekter i lärsituationen och innehållet?

Individens förutsättningar

- Klarar alla vuxna av att ta ett stort eget ansvar för sina studier? Vilket stöd kan kommunen ge dem som inte klarar det?
- Hur arbetar vuxenutbildningen med jämställdhetsfrågorna? Hur kan kommunen motivera fler män att lära mera som vuxna och hur kan både kvinnor och män stimuleras att göra otraditionella val?
- Hur kan kommunen ge fler vuxna möjlighet att kombinera yrkesarbete med studier?

Kvalitetsfrågor

- Vilka kvalitetskrav ställs på den utbildning som kommunen själv genomför jämfört med de krav som ställs vid upphandling?
- Används kvalitetsredovisningen som ett aktivt utvecklingsinstrument?
- Hur kan kommunen mäta resultat och effekter av den vuxenutbildning som genomförs? Vet kommunen vilken nytta de studerande bedömer att de haft av sin utbildning, både utifrån innehåll och den träning som själva lärprocessen gav eller inte gav?